

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2015 m. balandžio 17 d. *

Rašinių konkursas „Tremtinių vaikystė Sibire“

Kauno Vytauto Didžiojo karo muziejuje vyko moksleivių piešinių ir rašinių konkursas „Tremtinių vaikystė Sibire“ laureatų apdovanojimo renginys

Ši pavasarį Kauno Panemunės senelių namų asmenų, nukentėjusių nuo sovietinės okupacijos, krizių centras ir Igarkos tremtinių broliajau devintajį kartą surengė moksleivių piešinių ir rašinių konkursą. Šiais metais pasirinkta konkurso tema „Tremtinių vaikystė Sibire“. Siekiant puoselėti mokinijų tautinius jausmus ir istorinę atmintį, neformalūji ir pilietinį mokinijų ugdymą, humanistinių vertybų nuostatų formavimąsi, kasmet organizuojamas renginys jau rodo kryptingo darbo su jaunimu rezultatus.

Džiugu, kad ir šiais metais jaunimas buvo itin aktyvus ir konkurse dalyvavo aštuonių Kauno mokyklų moksleiviai: „Šilo“ pradinės mokyklos, Panemunės pradinės mokyklos, Vaišvydavos pagrindinės mokyklos, Kauno Rokų gimnazijos, Šv. Mato gimnazijos, Žaliakalnio progimnazijos, Kauno kunigaikštio Vaidoto mokyklos – daugiafunkcinio centro, Kauno Juozo Grušo meno vidurinės mokyklos. Šiuo konkursu siekiama ugdyti ir puoselėti žmogaus teisių kultūrą, įamžinti sovietinių nusikaltimų aukų atminimą, supažindinti jaunimą su autentiškais liudijimais apie represijas. Konkurso nugalėtojai apdovanoti Kauno Vytauto Didžiojo karomuziejuje. Moksleiviai ne tik turėjo galimybę pasidžiaugti jiems skirtais apdovanojimais, tačiau ir pasižvalgyti po muziejų,

bendrauti su gyvais istorijos liudininkais – buvusiais tremtiniais, politiniais kaliniais.

Pasveikinti konkurso dalyvius ir nugalėtojus atvyko itin gausus būrys garbių žmonių: konkurso globėja LR Seimo narė prof. Vida Marija Čigrijienė su padėjėja Birute Gutauskiene, Kauno miesto savivaldybės mero Andriaus Kupčinskio patarėjas Aurimas Ramoška, Kauno miesto savivaldybės tarybos Socialinių, sveikatos ir šeimos reikalų komiteto pirmininkė Loreta Kudarienė, LR krašto apsaugos ministro Juozo Oleko patarėja Gintarė Janulaitytė, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos pirmininkas Gvidas Rutkauskas, Panemunės seniūnijos seniūnė Rasina Žolynienė, Panemunės bendruomenės pirminkas Gediminas Žukauskas, renginio rėmėjai - UAB „Osama“ atstovai, Kauno Panemunės senelių namų direktorė, Igarkos tremtinių broljos pirmininkė Aldona Krinickienė.

Renginyje skambėjo buvusiųs politinės kalinės Birutės Čiučkiėnės eilės Lietuvai, Igarkos tremtinių himną „Tėvynė, Tėvynė“ giedojo Kauno Panemunės senelių namų Krizių centro asmenų, nukentėjusių nuo sovietinės okupacijos, tremtinių ansamblis „Kauno senjorai“ (vadovė Lina Maslauskiene). Dainavo Krizių centro padalinio vadovė Raminta Gailevičiūtė ir Kauno Ro-

kų gimnazijos moksleiviai (vad. Gražina Sauspreikšaitienė).

Konkurso laureatais tapo 14 piešinių ir 10 rašinių autorių. Įteikiti du specialūs buvusių tremtinių prizai (Kotryna Telešiūtei ir Kamilei Janakaitytei). Dovanėles ir padėkas moksleiviams skyrė LR Seimo narė Vida Marija Čigrijienė, LR krašto apsaugos ministerija, Kauno miesto savivaldybės tarybos atstovai, Kauno Panemunės senelių namai, UAB „Osama“ atstovai.

Bendradarbiaujame su jaunimu, džiaugiamės bendrais darbais, projektais, iniciatyvomis. Tęstiniai projektai: „Moksleivių piešinių – rašinių konkursas“, „Sielų takas“, su teikia galimybę išprasminti netik tautinio tapatumo jausmą, tačiau išgryninti nuolat vykdomy renginių, iniciatyvų vertę ir istorinę prasmę mūsų brangiai šalim Lietuvai.

**Aldona KRINICKIENĖ,
Igarkos tremtinių broljos
pirmininkė**

Skaitytojams pateikiame keletą moksleivių rašinių ištraukų
1-osios vienos laimėtoja Saulė GARMUTĖ (Kauno Panemunės pradinė mokykla, 4 klasė, mokytoja Sandra Bernackienė):

„Ar niekada nepagalvojate apie praeitį? Kas joje slypi? Kokių skaudžių prisiminimų turi žmonės?

(keliamas i 4 psl.)

Dievybės raiška poeto prelato Vytauto Stepono Vaičiūno poezijoje

Dievybė – tai Dievo duotybė žmogaus tobulėjimui, kurį reikia kiekvienam suprasti ir pritaikyti savam gyvenimui, nes ji tobulina žmogų ir pakelia virš nuodėmingumo.

Tikėjimo dėka tremtiniai ir politiniai kaliniai tremtyje iškentės sunkumus, badą, įvairių smurta, vargą ir sugrižo į Tėvynę.

Tikėjimo ir žmogaus tobulinimo tiesas geriausia atskleidžia katalikų Bažnyčia. Kunigaine tik atlieka įvairias apeigas, bet ir rašo knygas, savo poezijoje ar prozoje atskleisdami ir plačiau paaiškindami Tikėjimo prasmę.

Gerai suprantant tikrą tiesą, aiškinant, kas yra tikra, o kas šmeižtas, melas ir apgaule, šiandien labai aktualu, norint suvienyti išsiskaidžiusius ir supriešintus žmones. Todėl nenuostabu, kad LPKTS buveinės salėje LR Seimo narės

Vincės Vaidevutės Margevičienės iniciatyva vyko tėstimis renginys, kurio metu buvo pripratytos dvi poeto prelato, hab. dr. prof. Kauno kunigų seminarijos studijų dekano Vytauto Stepono Vaičiūno poezijos knygos: „Tau atviras Dangus“ (2014) ir „Pažvelk Dievybei į akis“ (2015). Pirmoji prelato poezijos knyga „Kelionė į Amžinybę“ pristatyta 2014 metais.

Poezijos knygų sutiktuvės pradėtos labai iškilmingai visų dalyvių atliekamu Lietuvos himnu ir smuikininkės Romualdos Brunienės smuiko muzika.

Sveikinimo žodį ir įvadinę kalbą pasakė LR Seimo narė Vincė Vaidevutė Margevičienė, įvertindama visą prelato kūrybą, jo poezijos išskirtinumą, Dievybės atspindį ir jos svarbą mūsų žmonėms.

(keliamas i 2 psl.)

LPKTS parama pasieks Ukrainos vaikus

Balandžio 7 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos pirmmininkas dr. Gvidas Rutkauskas, valdybos pirmmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė ir TS-LKD PKTF pirmmininkė Vincė Vaidevutė Margevičienė buvo pakvesti į Ukrainos ambasadą susitikti su nepaprastuoju ir igaliotuoju ambasadoriumi J.E. Valerijumi Žovtenka. J.E. ambasadorius apžvelgė situaciją Ukrainoje ir žmonių požiūri į Lietuvą ir lietuvius, kurie ten laikomi gelbetojais. LPKTS atstovai papasakojo apie sąjungos veiklą ir apibūdino priežastis, kodėl mūsų nariai puikiai su-

pranta dabartinę kaimyninės šalies situaciją.

Prieš Velykas LPKTS kartu su TS-LKD PKTF jau antro kartą iniciavavo akciją padėti Ukrainos vaikams. Ši kartą surinkta daugiau nei 3100 eurų bei kelios tonos paramos buities daiktų ir drabužių. Ambasadorius supažindino su paramos fondo „SOS vaikai Ukraina“ vadovu Konstantinu Petkevičiumi, kuris pažadėjo padėti, kad ši parama pasiekė Ukrainos vaikus. Ambasadorius ir paramos fondo vadovas nuoširdžiai padėkojo už moralinę ir materialinę pagalbą, kuri šiuo metu yra itin svarbi.

LPKTS pirmmininkas Gvidas Rutkauskas paprašė, kad ambasadorius padėtų užmegzti draugiškus ryšius su panašia organizacija Ukrainoje, nes ši tauta taip patyra patyrusi tremtį ir lagerius.

Atsisveikindami su ambasadoriumi LPKTS vadovai sutarė rugpjūčio 1 dieną susitikti saskrydyje „Su Lietuva širdy“ Ariogaloje.

„Tremtinio“ inf.

LPKTS vadovai su Ukrainos ambasadoriumi Valerijumi Žovtenka ir fondo „SOS vaikai Ukraina“ vadovu Konstantinu Petkevičiumi

Susitikimas su Gabrieliumi Landsbergiu

Gabrieliaus Landsbergio pasisakymą salė šiltai priėmė. I gausybę užduotų klausimų jaunasis europarlamentaras atsakė taktiskai, kultūringai, išsamiai. Beveik visi susirinkusieji suprato, kad Gabrielius – tai tas žmogus, kuris gali sustiprinti ir apjungti visus: ir jaunesnius, ir vyresnius, ir konservatorius, ir krikščionis demokratus, ir buvusius tremtinius, ir tautininkus. Leiskime naujai kartai imtis didelių dar-

bū mūsų partijoje ir visoje Lietuvoje. Palinkėkime sėkmės jaunajam lyderiui – Gabrielui Landsbergui.

Valerija JOKUBAUSKIENE,
LPKTS Šiaulių filialo pirmmininkė E. Manovo nuotr.

Susitikime su Gabrieliumi Landsbergiu

Kviečiame skirti 2 procentų gyventojų pajamų mokesčio dalį Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungai

Visi dirbantieji moka pajamų mokesčių, kuri LR Vyriausybė paskirsto, jos manymu, svarbiausioms sritims. Tačiau kiekvienas dirbantis Lietuvos pilietis gali išitraukti iš ši procesų ir pats nuspresti, kaip turėtų būti panaudojami 2 procentai jo sumokėto pajamų mokesčio.

Skirdami savo 2 procentus Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungai Jūs paremtumėte šios organizacijos arba atskirų jos filialų, chorų, muziejų veiklą, knygų tremties ir rezistencijos tematika leidybą.

Paramą galite skirti dviem būdais:

- prisijungdami prie Elektro-

ninio deklaravimo sistemos ir užpildydami FR0512 formą internetu;

- užpildydami FR0512 formą ranka ir nunešdami arba išsiųsdami paštą Valstybinei mokesčių inspekcijai pagal gyvenamą vietą.

Dėkojame už Jūsų gerumą!
LPKTS administracija

■		Vietė VM archyvo brėžiniams kodui			F R 0 5 1 2 Versija 0 2			
					Forma galutinėja Valstybinės mokesčių inspekcijos pre Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2003 m. vasario 7 d. įsakymu Nr. V-45 (2012 m. vasario 17 d. įsakymu Nr. VA-16 redakcija)			
1 Mokesčių laikotarpis		2 0 1 4	3 8 0 0 0 0 0 0 0 0 0		2 Telefonas		8 6 0 0 0 0 0 0 0	
3 Vardas		V A R D E N I S		3P Pavarde		P A V A R D E N I S		
4 Adresas		J U S Y A D R E S A S		6A Atsiskaituojantys turintieiams teisę gauti paramą** vienetams, turintieiams teisę gauti paramą*** (Galite pažymėti tik vieną laukelį)		7A Atsiskaituojantys turintieiams teisę gauti paramą**** politinėms partijoms		
5 Mokesčių laikotarpis		E1 Gavėjo tipas***		E2 Gavėjo identifikacinis numeris (kodas)		E3 Mokesčio dailės paskirtis***		
6 Mokesčio dailė skiriu** vienetams, turintieiams teisę gauti paramą, ir (ar) politinėms partijoms (ankstesnio mokesčio laikotarpio prasyme, kuriame buvo užpildyt E5 laukelai, nurodytiems vienetais, turintieiams teisę gauti paramą, ir (ar) politinėms partijoms mokesčio dailis nebebus pervedama)		6S Mokesčio dailė skiriu** vienetams, turintieiams teisę gauti paramą, ir (ar) politinėms partijoms nebebus pervedama)		7S Mokesčio dailė skiriu** politinėms partijoms (ankstesnio mokesčio laikotarpio prasyme, kuriame buvo užpildyt E5 laukelai, nurodytiems vienetais, turintieiams teisę gauti paramą, ir (ar) politinėms partijoms mokesčio dailis nebebus pervedama)		8 Papildomų lajų skaičius		
Eltinis Nr.		E4 Mokesčio dailės dydis (procents)		E5 Mokesčio dailė skiriu (iki mokesčio laikotarpio****)		2 , 0 0 2 0 1 8		
7								
<p>* Pažymėjus 6S ir (ar) 7S laukelį, mokesčio dailis bus pervedama šiam pažymėtu nurodytiems vienetais, turintieiams teisę gauti paramą, ir (ar) politinėms partijoms (ankstesnio mokesčio laikotarpio prasyme, kuriame buvo užpildyt E5 laukelai, nurodytiems vienetais, turintieiams teisę gauti paramą, ir (ar) politinėms partijoms mokesčio dailis nebebus pervedama).</p> <p>** Pažymėjus 6A ir (ar) 7A laukelį, mokesčio dailis Jūsų ankstesniuose pralaimuose nurodytiems vienetais, turintieiams teisę gauti paramą, ir (ar) politinėms partijoms nebebus pervedama.</p> <p>*** 6S laukelis užpildomas, kai pagrindine mokesčio dailė yra vienė, turinti teisę gauti paramą, arba politinė partija, kokiui tikslui jis turėtų panaudoti skiriamą mokesčio dailį; rašomas gavėjo programos, meno ar sporto kolektyvo, padalinio, (subūrinių) pavadinimas. Negali būti išraiškiuvardai, paverčiai ar daugiau kaip 2 skaitmenys.</p> <p>**** E5 laukelis užpildomas, kai mokesčio dailis sėmė patenka vienetais, turintieiams teisę gauti paramą, ir (ar) politinėms partijoms pageidaujama skirti ligiau kaip 1 metus. Rašomas laikotarpis negali būti ilgesnis nei 5 metai, pradedant skaičiuoti nuo metų į rasytų 5 laukelėje.</p>								
<p>Ašmuo, patiekės prasymą</p> <p>3 0 9 0 2 8 8 5 5 1 6 9 4</p> <p>PARAŠAS VARDENIS PAVARDENIS</p> <p>(paradas) (vardas, pavarde)</p>								

Ivykiai, komentarai

Pasikeitė VSD vadovai

Prezidentės spaudos tarnyba pranešė, kad balandžio 10 dieną Vilniuje Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė, vadovaudama Konstitucijos 84 straipsnį ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo pritarimą, pasirašė dekretą, kuriuo, pasibaigus skyrimo į pareigas laikotarpiui, atleido Gediminą Griną iš Valstybės saugumo departamento (VSD) direktoriaus pareigų, o balandžio 13 dieną Prezidentė D. Grybauskaitė, vadovaudamasi Konstitucija, Žvalgybos įstatymu ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo pritarimą, pasirašė dekretą, kuriuo paskyrė Darių Jauniškį Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento direktoriumi penkeriems metams. Darius Jauniškis, prisiekęs Lietuvos valstybei, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo depar-

tamento direktoriaus pareigas pradės eiti nuo 2015 metų balandžio 14 dienos.

47 metų D. Jauniškio kandidatūrai į VSD direktoriaus postą pritarė dauguma Seimo narių, Seimo Pirmininkė, Ministras Pirmininkas. D. Jauniškis buvo aktyvus Lietuvos Neprikalėsomybės gynėjas, dirbo Aukščiausiosios Tarybos apsaugos skyriuje. Naujasis VSD vadas – ne naujokas specialiųjų tarnybų darbe, turi nemažai karinio vadavimo ir žvalgybos patirties: 20 metų Lietuvos kariuomenės karininkas, nuo 2008-ųjų vadovavo Specialiosioms operacijų pajėgoms. Turi ekonomikos bakalauro diplomą, Vašingtono universiteto Strateginių studijų magistro laipsnį. D. Jauniškis ne kartą buvo apdovanotas aukštais valstybės ir kitais apdovanojimais. Vedės, turi 5 vaikus.

VSD ataskaita patvirtino tai, ką seniai buvo galima įtarti

Iš pareigų besitraukiantis G. Grina pateikė 2014 metų VSD ataskaitą. Naujienų portalas „Delfi.lt“ rašo: „Valstybės saugumo departamentas pirmadienį pareiškė, kad „Respublikos“ leidinių“ ir „Balsas.lt“ grupėms priklausantios žiniasklaidos priemonės bei signataro Rolando Paulausko įkurta organizacija pernai skleidė antivakarietiskas nuomonės, kurios „dažnai sutapo su Maskvos propaguojamomis idėjomis“. „Pažymėtina, kad „Respublikos“ leidinių“ ir „Balsas.lt“ grupėms priklausantios žiniasklaidos priemonėse skelbta Lietuvos vykdomas užsienio politikos bei politinės valdžios kritika taip pat dažnai sutapo su Maskvos propaguojamomis idėjomis“, – rašoma VSD veiklos ataskaitoje. Anot departamento, „minėtose žiniasklaidos priemonėse stengiasi kvestionuoti Lietuvos narystę Europos Sajungoje, NATO ir kitose euroatlantinėse organizacijose, nuosekliai formuota nuomonė, kad mūsų šalies priklausymas minėtomis organizacijoms yra politiškai ir finansinis, kaip žalingas“. VSD teigimu, „antivakarietiskas ir prorusiškas idėjas internete aktyviai skleidė signataro Rolando Paulausko organizacija „Mūsų gretos“. 2014 metais ji pradėjo laidos „Naktigonė kitaip“ tiesiogines transliacijas internetinėje svetainėje „Youtube“, interneto svetainėje „Sauksmas.lt“ skelbė savo kurtus dokumentinius filmus ir kitus reportažus, rašoma dokumente.“

Ar išgirdome ką nors nau-

jo? Naujo nieko, tačiau išgirdome faktą, kuris jau seniai rėžė aki, patvirtinimą – minėti „leidinių“ ir politikas, prisdengdami demokratijos garantuojama žodžio laisve, dirba prieš Lietuvos valstybę. Todėl belieka pritarti Seimo narės Rasos Juknevičienės nuomonei, išsakyta socialiniuose tinkluose: „Uždarytas RTR kanalas, ieškome būdų, kaip atremti Kremliaus informacinių karą. VSD ataskaitoje rašo: „Pagrindiniai 2014 metais Rusijos vykdytos informacinės politikos tikslai – skleisti dezinformaciją apie Lietuvos vykdomą užsienio ir vidaus politiką, diskredituoti Lietuvos narystę ES ir NATO, kurti Lietuvos, kaip nebrandžios demokratijos šalies, įvaizdį, menkinti Lietuvos energetikos politikos pasiekimus“. Tačiau lietuviškai kalbanti Kremliaus propaganda yra tokis pat informacinių karų ginklas, nors apie tai visi bijo kalbėti. Janutienės, Klivečkos laidos per „Lietuvos ryto“ TV, Tomkaus koncernas, portalai „Laisvas laikraštis“, „Karštasis komentaras“, „Eksperimentai“ ir kiti visiškai atitinka Rusijos Federacijos interesus. Jų turinys yra būtent tokis, kaip įvardijo VSD savo ataskaitoje. Gal nebebijokime? Nebebijokime duoti jiems atkirti, nes kalbame ne apie nuomonę įvairovę, o apie karą už Tėvynę ir prieš ją. Ir dar – ar prisiminate, kokią poziciją minėti veikėjai ir leidinių užėmė „referendum“ metu ir kam ji buvo naudinga (qui prodest – kam naudinga, klausavo romėnai).

Atsakymas aiškus.

Rusijos interesas – kuo neramesnė situacija pasaulyje

Neseniai per žinių laidą šmëstelėjo primirštasis tarptautinis įvykis, nutikęs prieš penkerius metus – 2010 metais per tarptautinį narkotikų reiðą Liberijoje amerikiecių policija suėmė Rusijos krovinių lėktuvų pilotą Konstantiną Jarošenką. Per šį reiðą buvo konfiskuotas rekordinis narkotikų kiekis – keturios tonos kokaino. 2011 metais Niujorko federalinis teismas nuteisė rusų pilotą už narkotikų kontrabandos per Lotyną Ameriką į JAV planavimą. Be abejo, narkotikų kontrabandinkas K. Jarošenka nepripižino savo kaltės, o Rusija kaltino Jungtines Valstijas jos piliečio pagrobimui. Apie narkotikus – nė žodžio.

Šiandien rusai vėl teigia, kad amerikiečiai neteisėtai įkalino lakūną, o dabartinė situacija yra Šaltojo karo tarp Vakarų ir Rusijos išdava. Atro-

dytų, nieko naujo rusai nepasakė, tačiau įsiklausykime – „yra Šaltojo karo tarp Vakarų ir Rusijos“... Tai reiškia ne ką kitą, kaip aiškų Rusijos pripižinimą, kad ji su Vakarais jau kariauja Šaltąjį karą! Tuo metu Vakaruose kai kurie politikai kalba, jog tokį įtemptų santykį su Rusija nebuvo nuo pat Šaltojo karo laikų, kad tai nėra gerai... Ar ne metas būtų tiems Vakarų politikams sutarčių nepaisymas yra spūvis viso pasaulio bendrijai, spūvis į veidą visoms pasaulio valstybėms, pripažistantioms tarptautinę teisę. Be abejo, Kremliaus strategiškai elementarią tiesą, todėl kaip išeiti – iš savęs varymo kampaniato tarptautiniuose neramuose, terorizmo eskalavime, ypač nukreipiant prieš Vakarus islamo ekstremistus. Ne sutapimas ir tai, kad tuose karštuose regionuose naudojami ginklai yra pagaminti Rusijoje.

Nors Rusija bando išeigtį, kad ji konfrontuoja su Vakarais, bet tarptautinių normų ir sutarčių nepaisymas yra spūvis viso pasaulio bendrijai, spūvis į veidą visoms pasaulio valstybėms, pripažistantioms tarptautinę teisę. Be abejo, Kremliaus strategiškai elementarią tiesą, todėl kaip išeiti – iš savęs varymo kampaniato tarptautiniuose neramuose, terorizmo eskalavime, ypač nukreipiant prieš Vakarus islamo ekstremistus. Ne sutapimas ir tai, kad tuose karštuose regionuose naudojami ginklai yra pagaminti Rusijoje.

Ar Iranu ambicijos pažabotos?

Iš klausimą niekas negalėtų atsakyti su šimtaprocentine garantija, nors balandžio pirmadienį ES užsienio politikos vadovė Federica Mogherini pranešė, kad derybos Lozanoje su Iranu dėl šalies branduolinės programos buvo sėkminges. Irano užsienio reikalų ministras Javadas Zarifas irgi teigė tą patį. JAV, Didžioji Britanija, Prancūzija, Kinija, Rusija ir Vokietija, dalyvavusios derybose su Iranu, pažadėjo, kad bus nutrauktos ekonominės sankcijos, jeigu Iranas branduolinę energiją naudos išsimtinai taikiems tikslams.

Tačiau Izraelio vadovas Natanjahu netiki, kad Iranas

tokiau nebėtės branduolinio ginklo kūrimo darbų, nes pasiektame susitarime nenumatyta sunaikinti jau esamą tokio ginklo kūrimo infrastruktūrą. Be to, panaikinus sankcijas Iranui, jis gaus papildomą finansinį stimulą ir toliau slapta tės urano sodrinimo darbus.

Tuo metu JAV prezidentas B. Obama džiūgauja, kad pasiektas „amžiaus susitarimas“ ir Izraeliui nereikėtų bijoti. Tik ar nebus taip, kad džiūgaujama per anksti? Rusija šiuo klausimu labai nedemonstruoja savo pozicijos, tačiau vos tik susitarimas buvo pasirašytas (tai pirmė pakopa, galutinė sutarties forma bus baigta bir-

želi), Rusija paskelbė, kad netekina laikytis ginklų tiekimo Iranui embargo, nors kaip tik jo Jungtinės Tautos neatšaukė. Balandžio 13 dieną Putinas pasirašė įsaką, leidžiantį tiekti Iranui raketines sistemas. „Rusija yra pagrindinė ginklų tiekėja arabų pasauliui, taip pat ir toms šalims, kurios nepripižsta žydų valstybę; Rusijos ginklų eksportas seniai kelia nerimą Izraelio lyderiams, kurie stengiasi įtikinti Maskvą mažinti savo bendradarbiavimą su Iranu ir Sirija,“ – rašoma „Delfi.lt“.

Štai jums ir atsakymas,

kadėl taip neramu arabų pasaulyje.

Mato grėsmę demokratijai, bet ne valstybei

Pagaliau uždrausta televizijos kanalo „RTR Planeta“ transliacija. Internete pasipylė „kritika“, neva tokiai draudimais mes tuo pavysime Šiaurės Koréją. Tokių kritikuotojų norėčiau paklausti – kodėl ne Rusiją, kur už nusikalstamų Kremliaus veiksmų demaskavimą žurnalistai sumoka gyvę? Be to, nereikia skleisti pasaką, kad Šiaurės Koréjoje visi gyventojai turi nuosavus televizorius. Ir dar – labai jau įtarinai „kritikų“ kalkbos sutampa su Rusijos propagandinių kanalu tekstais...

Tenka pripažinti, kad apkaltinti visus, nepritariantius tokiam propagandinių Rusijos kanalu draudimui, būtų nelogiška. Tačiau nekreipti dėmesio į jų „argumentus“ irgi negalima – labai jau jie tendencingi. Vienas iš tokiu „argumentu“ – draudimais nieko nelai-

mėsime, nes ir „Amerikos balsą“ kažkada valdžia draudė, o žmonės dar labiau klausėsi. Arba – ir knygas draudė bei degino, tačiau žmonės dar labiau skaitė... Išklausius tokį teiginį, kyla klausimas – ar juos persantys žmonės taip elgiasi specialiai, ar patys nesuvokia, ką kalba: kaip galima lyginti „Amerikos balsą“ su Kremliaus melu? Kaip galima lyginti šviesuolių parašytas knygas su šmeižkiška, žmogiškai vertėbės niekinančia Putino propaganda?

Vienas iš dviejų – arba taip jie kalba pagal Maskvos instrukcijas, arba dėl žemo etikos supratimo, kokį jau esame matę, kaibuvę komunistiniai bonzos ir stribus, ir partizanais vadino „stalinizmo aukomis“.

Yra ir dar viena „kritikuotojų“ grupė – tai paiki naivuliai, nesuvokiantys, kad Rusija jau kariauja prieš mus (nes,

girdi, nešaudo automatai ir nespogenė bombos). Rusija kariauja prieš mus propagandinį karą jau ne pirmus metus ir, deja, nepasakyčiau, kad ji nepasiekė jokių pergalių. Tos pergalės – tai žlugdomi energetiniai projektais, eurointegracinių procesų, antivakarietiskų nuostatų plitimais žemesnio išsilavinimo visuomenės sluoksniuose.

Kalbos apie ideologines kovas taip pat neturi jokio pagrindo – jokios idėjų kovos čia né su žiburiu nerasi: ideologinėje kovoje oponentai naudoja argumentus, stiprinančius savo pozicijas ir griaunantčias oponento, stengdamiesi įrodyti, kad jo idėjos yra teisingos. Tačiau Rusijos konfrontacijos su Vakarais atveju jokie argumentai negalioja, nes tektų ginčytis ne su argumentais, o su paprasčiausiu melu ir ciniškais išsigalvojimais.

Gintaras MARKEVIČIUS

Sveikiname

Garbingo **85-ojo** jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname 1941 metų Altajaus krašto Kamenio prie Obės tremtinę **Laimutę RAŠTIKYTĘ-DOBROVOLSKIENĘ**.

Linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, ilgų, laimingų metų ir Aukščiausiojo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

Garbingo **80-ojo** jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname Igarkos tremtinį, aktyvų LPKTS Šilutės filialo valdybos narį, vėliavininką, renginių organizatoriu **Leonardą DEIKU**.

Linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, neblėstančios energijos ir Dievo palaimos.

LPKTS Šilutės filialas

Padėka

Dėkojame nuo karo nukentėjusiems Ukrainos žmonėms paaukojusiesiems –
Vincei Vaidevutei Margevičienei – 50 eurų,
Juozui Gerimantui Kaklauskui – 29 eurus.

**LPKTS pirmininkas Gvidas Rutkauskas,
TS-LKD PKTF pirmininkė Vince Vaidevutė
Margevičienė**

Gyvenimas ir darbas Tėvynei

Antanas Bunevičius gimė 1935 metais Alytaus rajono Mažiūnų kaime. Jo vyresnysis brolis Adomas 1945 metais už partizaninę veiklą buvo suimtas. 1948-aisiais Bunevičių šeimą ištremė į Sibirą. Antanas nuo trylikos metų išlaikė trijų asmenų šeimą. Vargas tėsėsi apie septynerius metus, kol brolis partizanas grįžo iš lagerio ir perėmė visą naštą, o Antanui liepė mokytis. 1958 metais išleistas iš tremties, tačiau be teisės sugrįžti į Lietuvą. Antanas eksternu pasiruošė egzaminams ir įstojo į Pečioros upeivystės mokyklą. Ją baigė 1962 metais antruoju šurmanu.

Pradėjo dirbti laivo kapitonu Pečioros upės-Bareno jūros baseino trasoje. Buvo aktyvus racionalizatorius, kiek galėdamas garsino lietuviuvarą svetimoje šalyje.

1990 metais sugrįžus į Lietuvą, prasidėjo naujas Antano Bunevičiaus gyvenimo etapas. 2001 metais įstojo į Jūrų kapitonų klubą. Sukūrė Jūrų kapitonų klubo nario ženklą, Lietuvos civiliniam jūrų laivynui už patentavo du kūrybinius darbus: „Ledo gamybos technologija žvejybos laive“ ir Civilinio jūrų laivyno jūreiviško diržo sagtį su tautine simbolika.

Dosniai paaukojo Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungai, Lietuvoje ir užsienyje organizavo aukų rinkimą

Komunizmo nusikalstimumu turi įtaką išfondui, filmo apie Lietuvos partizaną Juozą Armonaitį. Trupą pastatymui, taip pat parėmė filmo apie partizanų vadą Vaclovą Voverį-Žaičių kūrimą.

Išrūpino grandines „Tautos kančios“ memorialo Kauno Petrašiūnų kapinėse antrojo etapo statybos užbaigimui.

2013 metais LR švietimo ir mokslo ministerija A. Bunevičiaus lešomis parengė kompaktinę plokštelię „Geriausios Lietuvos partizanų dainos“ įkélé į internetą kaip priemonę, aktualizuojančią partizaninio karo istoriją.

2014 metais LR krašto apsaugos ministerija įgyvendino A. Bunevičiaus pasiūlymą: per valstybines šventes partizanus pravežti garbės kortežu, 2015 metais ministerija pritraėjo siūlymui ginkluotą lietuvių tautos pasipriešinimą sovietinei okupacijai vadinti Partizaniniu karu.

**Raimundas KAMINSKAS,
Lietuvos Sajūdžio Kauno skyriaus tarybos pirmininkas**

Prakalbinkime istorinius faktus

Minime 25-ąjį nepriklausomo Lietuvos pavasarį. Svarbių istorinių datų minėjimai kviečia mus prakalbinti jau žinomus faktus vis kitomis dabanties aplinkybėmis. Užaugo ir subrendo karta, laisvo gyvenimo teikiamas galimybes supokianti kaip duotybė. Tad istorija turėtų būti perteikiama kiekvienai kartai suprantama kalba – atėjo metas Sajūdži ir Kovo 11-ajai įpinti bendrą Lietuvos istorijos kontekstą.

Panėvėžio kraštotyros muziejuje, Pasipriešinimo sovietinei okupacijai ir Sajūdžio ekspozicijos patalpose, šiuo metu veikia paroda „Tautos išsilaisvinimo kelias“. Joje lankytojams pateikiamos fotuotraukos – simboliai bei garsių istorikų ir visuomenės veikėjų mintys apie svarbiausius Lietuvos ir Panėvėžio krašto 1918–1990 metų įvykius, pareikalavusius maks-

malių žmogiškųjų galių įtampos. Atverdami Panėvėžio kraštotyros muziejaus rinkinių lobius – fotonuotraukose užfiksuočius reikšmingus mūsų tautai įvykius – apžvelgsime, kaip glaudžiai susipina istorijos faktai ir išgyventa asmeninė patirtis: viltys kurti laimingą Lietuvos ateitį tarpukariu, savanorių kovos už Lietuvos laisvę, valstybės teritorinio vientosumo siekis, sovietinės ir hitlerinės okupacijų palaidoti lūkesčiai, iškentėtos tremtys, kalnimai, pasiaukojamas ginkluotas ir neginkluotas pasipriešinimas

bei Sajūdžio pergalė. Jungiamoji parodos gija – tarpukaris Lietuvos išugdytas pasiaukojamo patriotiškumo fenomenas, tautiškumo išsaujimo, pilietinės visuomenės, demokratinių vertibių puosejimo idėjos.

Emilia JUŠKIENĖ
Nuotraukos iš Panėvėžio kraštotyros muziejaus rinkinių

Darbščiosios tremtinės lietuviatės Sibiro taigoje dirbus sunkius fizinius darbus. Apie 1953–1954 metus

Rašinių konkursas „Tremtinių vaikystė Sibire“

lios medžių viršūnės lyg vidurinė Lietuvos vėliavos dalis. Taip miškai ir jiems galėjo priminti Tėvynę ir leisti pasiusti arčiau namų. Tačiau atšiaurus klimatas, dideli šalčiai ir vairams kaustė ne tik kūnus, bet ir širdis. Man net sunku įsivaizduoti, kaip mano amžiaus vaikai tremtyje dažnai būdavo alkani, sušalę. Aš, atrodo, kad net pusdienį neišverčiau be šviežių daržovių salotų, o tie vaikai...

Manau, tie, kurie liko gyvipo tremties, tapo labai stipriais žmonėmis. Manau, kad visi tremtiniai nusipelnė pagarbos, o mes iš jų galėtume labai daug ko pasimokyti (...)".

1-osios vietas laimėtoja Jurgita MICKAITĖ (Kauno Vaišvydavos pagrindinė mokykla, 8 klasė, mokytoja Jolanta Čekanskienė):

„Galėčiau lažintis, kad visų tremtinių vaikystė šiuolaikiiams vaikams būtų nuobodi, neįdomi. Jiems pritrūktų visų naujų technologijų. Tačiau manau, kad tremtyje vaikai susigalvodavo, kaip save prališsminti, nes vaikams viskas atrodė paprasčiau, ne taip bai-su. Iš įvairių pasakojimų aš žinau, kad mergaitės žaisdavo akmenukais, storomis medžio šakelėmis. Kiek žinau, netoliese jų gyvenamųjų namų buvo miškas, todėl manau, kad vai-kai, jeigu jie buvo panašūs į mane, galėjo jaustis neblogai, nes aš pats labai mėgstu gam-tą. Pasižiūriu į viršų, o ten ža-

sergantys. Baisiausia, kas galėjo nutikti – būti atskirtam nuo šeimos. Didelė dalis vaikų ir kūdikių buvo išvežti į skirtinges teritorijas, o kai kurie – suaugusiais nuplukdyti toli už Šiaurės poliarinio rato. Žmonės buvo palikti beveik negyvenamoje, žmogui egzistuoti netinkamoje vietoje. Ten vaikams teko dirbti miškuose, medienos kombinatuose, grūdų džiovyklose. Tūkstančiai mirė iš bado, šimtai buvo nualinti nuo sunkaus, nepakeliamo darbo.

Tremtinių vaikystė Sibire buvo nepakeliama: šaltis, maisto stygius, vaistų stoka... Niekas nekreipė dėmesio į vaikus, kad jiems blogai. Tėvai dirbo sunkius darbus taigoje, o sušalę vaikai laukdavo grižtančių tėvų žiūrėdami pro mažą trobelės langeli, kurį dažniausiai užpustydavo pūga. Gaila, bet tėvai savo vaikams neparnešdavo kvepianties bandelės ar burnoje tirpstančio saldainio...

Mažesni vaikai, kurie nedirbo sunkių darbų, išeidavo į lauką ir žaisdavo gaudynių. Tremtinukai, jeigu sniego nebūdavo iki trobų stogų, gaudydavoj vienas kitą, slépdavosi tai-goje, mėtydavosi sniego gniūžtėmis, žaisdavo sniego karą.

Mergaitės neturėjo lėlių barbių, kurių mes turime nesuskaičiuojamą daugybę, jos pačios siūdinosi lėles, puošdavo jas įvairiomis medžiagų skiautėmis ir džiaugdavosi savo rankomis pagamintomis lėlėmis (...)".

Rezistentai Pašilės apylinkėse

Pabaiga.

Pradžia Nr. 14 (1132)

Per karą ir pirmaisiais metais po jo Pašilėje kunigavo Pranas Gustaitis. Geras buvo kunigas, mane sutuokė. Kad jis turėjo ryšį su mišku, né nežinojome. Kai P. Gustaitį iškėlė, klebonu paskyrė Vaclovą Stirbį. Brolis Liudas tuoju sujuo susipažino. V. Stirbys per mano brolį užmezgė ryšį su vienos partizanais ir émė jiems padėti, kuo tik galėdamas. Jis labai išgyveno dėl partizanų žūčių ir vis klausinėdavo kas, kur, kada žuvo, kur buvo išniekintas. Net eidamas per bažnyčią iš sakylkos sustodavo, tyliai pasikalbėdavome.

Netrukus sužinojome, kad kunigas klebonijoje slepia net tris žmones: savo svainį, kariškį vokietį ir dar vieną. Jiems reikėdavo daug maisto, tad V. Stirbys ir mūsų prašydavo nupirkti. Pašilėje gyveno trys vienuolės – su viena iš jų, Angele, kartais rengdavome „ekspedicijas“ į Klaipėdą. Pirkdavome ten miltų ir kitokio maisto, veždavomės sau ir tiems slepiaimiems žmonėms. Sugrižtančias pasitikdavo kunigas, sumokėdavo už produktus.

Dažnai apsipirkti vykdavome į Kaltinėnus. Ten priesais bažnyčią niekindavo partizanus – išrengtus tiesiog numesdavo ant žemės. Esu mančiusi gulinčius šešis vyrus. Pati to nemačiau, bet kiti pasakoję, kad Kaltinėnuose gulėjo išniekinti ir minėti broliai Reimontai.

Pats V. Stirbys man pasakojo, kad jį išdavė kitas kunigas. Kartą atvykęs jis pastebėjo, kad klebonijoje daug šlepečių. Pradėjo klausinėti: „Iš kur čia tiek šlepečių?“ Matyt, V. Stirbys nerado tinkamo paaiškinimo, ir jį pradėjo įtarinėti. Iškilus pavojui (rodos, 1949 metais), kunigą gelbėti ryžosi minėtos trys vienuolės. V. Stirbys išlindo į didelę skrynią, ir jos jį, lyg kokį daiktą, parsivežė į namelį, kuriame gyveno. Čia kurį laiką V. Stirbys slapstėsi, bet kažkas apie tai sužinojo ir iškundė. Kunigą suėmė ir nuteisė.

Dar labai artimai bendravome su Pašilės mokytoju Ignu Čėsna. Jis buvo lyg mūsų šeimos narys. Ignas, kaip ir brolis Liudas, buvo ryšininkas. Kai jį pradėjo įtarinėti, spėjo pabėgti ir tapo partizanu, vėliau žuvo.

Sėkmingai veikėme iki 1948 metų vasaros – motinos Juzefos laidotuvų. Kitą dieną po jų brolis Liudas dirbo laukuose – grėbė šieną. Čia jį užtiko stribai ir suėmė. Tuoj pat padarė kratą dvaro pastate ir,

LLKS Vakaru Lietuvos srities vadasis Aleksandras Milaševičius-Ruonis. Apie 1948–1949 metai

Nuotrauka iš Leono Laurinsko archyvo

atlaikė vi-sus tardy-mus, nieko ne išdavė, bet ikalcių pakako – jį nuteisė 25 metus ka-lėti lage-riuose bei 5 metus gy-venti trem-tyste. Iš tik-rūjų viena-me Komi-jos lageriu jis kalėjo 6 metus, dar 4 metus iš-buvo trem-tyste, sugri-žo tik 1958-a i-siais.

Suėmus broli, net-rukus ga-vome žinią iš Kražių valsčiaus viršaičio

mažiausiai nusikaltės prieš so-vietų valdžią, į tremiamųjų sarašą papulo į mūsų tévas su savo naujaja šeima. Jis niekur nebėgo, todėl 1949 metų pava-sarų kartu su žmona Stase ir po-sūniu Vaclovu buvo ištremtas į Irkutsko sritį.

Mes atsisveikinome su Pašile ir pradėjome kraustytis iš kaimo į kaimą. Aš ir sesuo Valerija ilgesniams laikui apsistojome Antininkuose pas ūki-ninką Joną Kinderį. Sesuo Zofija tuo metu gyveno netolima-me Cipkiškių kaime pas Petrą Verpečinskį.

Antininkuose vėl atsinaujino ryšiai su partizanais. Į Kinderių sodybą užeidavo ir pats A. Milaševičius-Ruonis – vi-sos Žemaitijos partizanų vadasis. Paskutinį kartą A. Milaševičių mačiau jo žūties išva-karėse. Apie 6 valandą vakaro užėjo jis, partizanas, slapyvardžiu Heroldas, ir dar vienas ne-pažiastamasis. Pradėjus šnekėtis A. Milaševičius pasiskundė: „Kur tik einu, iš paskos – priešai. Jau, matyt, greitai žū-

Lagerių kaliniai prie Kalėdinės eglutės. Dešinėje stovi kunigas Vaclovas Stirbys. Tiketina, fotograuota Karagandoje. 1956 metai
(Skaitytojus, atpažinančius kitus šioje nuotraukoje matomus žmones, prašome parašyti „Tremtinui“)

Nuotrauka iš Edmundo Kaučiko archyvo

deja, surado tarp skudurų ižy-niotų pogrindinių laikraščių. Rodos, tai buvo „Laisvės varpas“. Brolis gynėsi, kad jis tū laikraščių neplatino, tik buvo gavęs paskaityti. Tai mažai gel-bėjo, nes jį pastatė akistaton su kitu ryšininku Š. Pastaras, matyt, brolį ir išdavė.

Iš pradžių Liudą kalino ir tardė Varnių saugumo būstine, vėliau Telšiuose. Važia-vome į Varnius jo lankytī. Kai atėjo, atrodė baisiai: visas su-muštas, veidas sutinės. Brolis

Sako (Liudo pažistamo), kad mes, visos trys seserys, esame įtrauktos į tremtinų asmenų sąrašus. Nežinojome, kaip elg-tis, todėl nuėjome pas kunigą V. Stirbį pasitarti. Tuo metu jis dar gyveno klebonijoje, dar ne-sislapstė. Sakėme: „Kunige, jeigu jums bus geriau, mes ga-lime pasiduoti, ir tegul mus tre-mia“. Bet V. Stirbys atsakė: „Nepasiduokite, békite“. Dar peržegnojo mus ir palaimino: „Dievas su jumis“.

Nors iš visų mūsų buvo

siu“. Dar pridėjo: „Sapnavau blogą sapną. Arklys man įkan-do į ranką. Žūsiu nuo artimo žmogaus“. Taip pasišnekėjome, partizanai šiek tiek pabuvovo ir išėjo į netoli ese buvusių slėptuvę, kurią pagal vado ant-raji slapyvardį vadino „Dédės Tomo trobele“.

Kitą rytą po apylinkę jau jo-dinėjo partizanai bei ryšininkai ir visus savuosius perspėjo: „Dédė Tomas žuvo. Saugoki-tės Mėčiaus Orlingio, jis išda-vė“. Netrukus partizanai su-

mė juos išdavusių ryšininkę Stasę Šabuckaitę, dar kelis žmones ir nuteisę sušaudė. Vienas partizanas man pasa-kojo, kad buvo suimtas ir pa-grindinis išdavikas Mėčius Or-lingis. Jį kažkur varė partiza-nas, slapyvardžiu Papaša. Šis panoro užsirūkyti ir pasilenkē prie laužo užsidegti cigarečę. M. Orlingis tuo pasinaudojo ir pabėgo, nors ir buvo surišto-mis rankomis.

Po Dédės Tomo žūties par-tizanu mačiau dar kelis kar-tus: buvo į sodybą užėjės Žemaitis su keliais savo vyrais. Bijodamos, kad būsime susek-tos, netrukus gavome bégti dar toliau nuo Pašilės, ir mūsų ry-šiai su partizanais nutrūko.

Per gerus žmones susipaži-nome su Tauragės apskrities Metrikacijos skyriaus vedėju Juozu Stragausku. Laikinai gyvenome pas jį Tauragėje, Puntuko gatvėje. J. Stragaus-kaus mums labai padėjo. Kažko-kiu būdu jis gavo ir mums iš Vil-niaus parvezė tokius popierius (nežinau, kaip formaliai jie va-dinosis) su įraštomis, matyt, dingusių žmonių pavardėmis. Tuomet tomis dingusiomis émeme dėtis mes. Aš tapau Ona Kaminskaite, Zofija – Ele-na Nutautaitė, Valerija – Sta-se Petrošiūte. J. Stragausko patartos, tuos dokumentus re-gistravoti paštu išsiuntėme į Vilnių ir gavome tikrus metri-kus. Remiantis jais mums išda-vė pasus. Taip svetimomis pa-vardėmis sovietmečiu ir gyve-nome. Tikrasiųs pavardes at-gavome tik po Nepriklausomy-bės atkūrimo.

Nors turėjome „officialius“ dokumentus, Tauragėje nesi-jautėme saugios. Juk papras-čiausiai kažkas galėjo mus gat-vėje atpažinti, todėl aš ir sesuo Valerija persikraustėme gyven-ti į Pavilkus prie Pagėgių. Čia gyvenančias mus globojo kuni-gas Bronislovas Šveikauskis.

Beje, kartą Pagėgiuose su-tikau iš lagerio grįžusį kunigą V. Stirbį. Tuo metu jis kunigo pareigas éjo Ropkojuose, o į Pagėgius buvo atvažiavęs vesti re kolekciją. Taigi užėjau į kleboniją užpirkti šv. Mišių už motiną ir žiūriu – mūsų buvęs kunigas sėdi! Jis mane taip pat atpažino. Labai malonai pasi-kalbėjome, prisiminéme Paši-�e. Véliau daug kartų mintyse įjā gržau. Ten pragyventi sun-kūs, bet prasmingi metai.

Adolfinos VALANTINAITĖS-SEMAŠKIENĖS pasakojimą 2014 metų gruodžio 16 dieną užraše ir spaudai parengė Vytenis ALMONAITIS

Partizanas Bernardas Steponavičius-Milžinas

1990 metų spalio 6-ąją iš Kaišiadorių seniūnijos kapinių pakraštį perlaidoti 1947 metų rudenį nukautų ir čia užkastų devynių partizanų palaikai. Dar po metų – rugpjūčio 17-ąją perlaidoti palaikai, įvairiu laiku užkasti Žiežmariuose, prie žydų kapinių esančiame griovyje...

1992 metais architektas, Sajūdžio rajono tarybos pirminkas Stasys Petrauskas ėmėsi iniciatyvos partizanų perlaidojimo vietoje pastatytini kokybielė. Jam talkinome visi, tarp mūsų ir tuometinis LPKTS Kaišiadorių rajono pirmininkas Pranas Česaitis, buvę tremtiniai – gydytoja Rožė Žalneriūnienė, Vincas Lozoraitis. Buvo renkamos aukos, daļi išlaidų padengė rajono savivaldybė. Koplytėlę papuošė buvusio kaišiadoriečio prof. Kazimiero Morkūno vitražai, dailininkų iš Pravieniškių Audronės ir Leono Glinskių keraminės šv. Apaštalų skulptūros. Paminklinė lentose pavyko surinkti 300 šiame krašte žuvusių partizanų pavardžių. Darbą tęsėme kelerius metus. Dabar tai vienas išpūdingiausiai paminklų Lietuvos partizanams.

Šalia koplytėlės numatyta vieta ir mirusių partizanų laidojimui, tarsi Partizanų panteonas. 1994 metais vienas pirmųjų čia atgulė DKA A rinktinės štabo viršininkas Bernardas Steponavičius-Milžinas, gyvenęs Kaišiadoryse. Paskutiniaių gyvenimo metais jis suspėjo papasakotis savo ir šiokraštoto partizanų kovos istorija...

Bernardas gimė 1920 metų gegužės 20 dieną Rečioniuose, Kaišiadorių valsčiuje, Aleksandro ir Marijonos Steponavičių šeimoje. Buvo vyruliaus, po jo šeima dar sulaukė šešių vaikų: Vytauto, Jono, Vinco, Zigmo, Birutės ir Alekandro. Dešimtmetį Bernardą piemenauti pasamdė Medžialaukio prie Žaslių, septynių sodybų kaimo, 24 hektarus žemės turėjęs ūkininkas Vincas Plikis. Tėvas jau buvo išmokinės raides pažinti, piemenys išmokė aritmetikos veiksmų. Kai kitą rudenį vaikas peržengė Kurniškių pradžios mokyklos slenkstį, mokytojas Karapavičius Bernardą užrašė į antrą skyrių. Paskui mokėsi Kaišiadorių amatų mokykloje, Kaišiadorių progimnazijoje. Teko mokytis ir su būsimu kardinalu Vincentu Sladkevičiumi. Progimnaziją baigė būdamas devyniolikos metų, ēmėsi ieškoti darbo. Pradėjo dirbtį Žaslių valsčiaus mokesčių inspektoriumi. 1940 metų liepą atriedėjus sovietų tankams, iš tarabybos pasitraukė ir pasūkinin-

ką Adomą Šimonį dirbo jo 10 hektarų žemės.

1944 metų liepą grįžusi Raudonoji armija į savo gretas pradėjo imti naujokus. Bernardas slapstėsi, tačiau vieną rugpjūčio pavakarį nuo NKVD kareivių bėgti nebuvo kur...

„Dokument davaj, počemu ne služiš?“ (Parodyk dokumentus, kodėl netarnauji, – rusiškai), – klausė vienas iš jų. Bernardas padavė gimimo liudijimą: „Ješčio ne nado, molojo ja“ (dar nereikia, jaunas, – rusiškai), – aiškinosi žinodamas, kad gimimo liudijime metai užrašyti ne skaičiais ir lietuviškai. Net nepagalvojo, kad išduos savas, lietuvis: „On bandit“ (jis banditas – rusiškai), – rėžė enkavēdistus lydėjės ir nuošalyje stovėjės apylinkės pirmininkas Meilutis iš Pamierio.

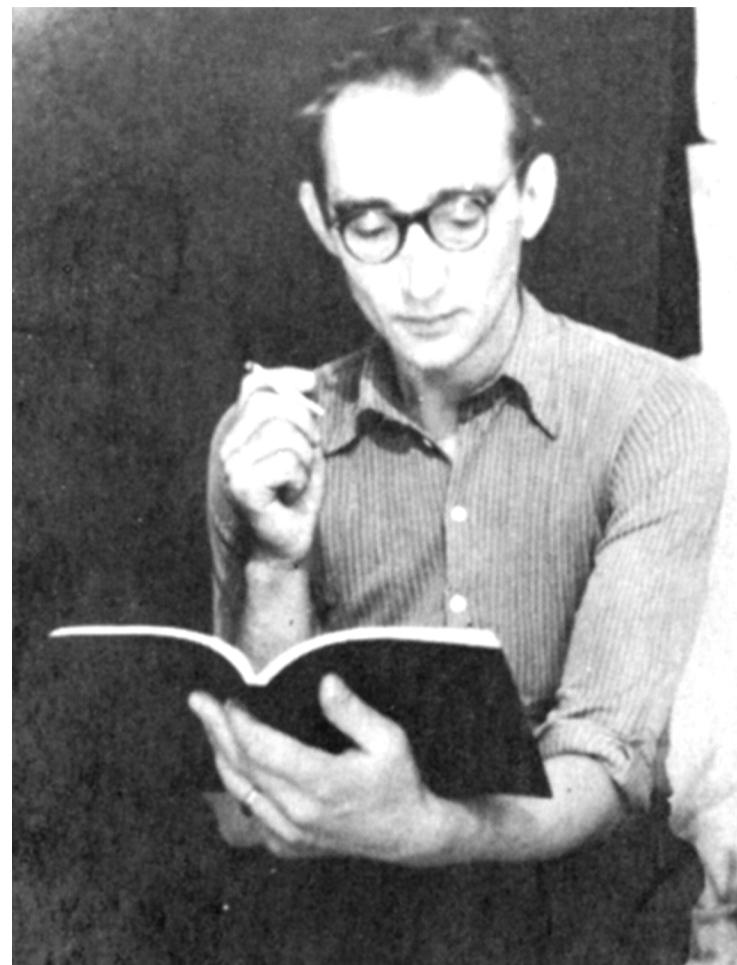
Zmona į skepetą įsuko lašinių, baltinių. Nuvežė į Rumšiškes, iš ten išgabeno į sovietinę armiją. Vežime be vežėjo – dar du automatais ginkluoti kareiviai, bet Bernardas nutarė bėgti. Prie Kaspariškių staiga nušoko nuo vežimo ir spruko į pakelės krūmus. Kareiviai šaudė. Tik sutemus Bernardas parėjo namo.

Vieną šaltą 1944 metų rudenį dieną pasirodė Prano Petkevičiaus-Kariūno būrys. Slapsytis vienam buvo pavojinga, tad Bernardas išsiliejo į būrį. Gavo ginklą, tačiau dažniausiai rašomaja mašinėle užsifruotai raše partizanų sąrašus, atsišaukimus, agitacinius lapelius.

Jų būrys neturėjo pastovios dislokacijos vietas, bet keliavo didesniais miškais. Priėmės priesaiką, gavo Milžino slapyvardį, matyt, dėl aukšto ūgio – nedaug jam trūko iki dviejų metrų. Susipažino su būrių vadais Pranu Jaromsku-Perkūnu, Romualdu Randžiu-Meška. Tekdavo retsykiais nukeliauti ir į apygardos štabo būstine, čia susipažino su vadu Žaliu Velnias.

1945 metų liepos vidury reikėjo vykti į susitikimą su Mykolo Kuzinevičiaus-Serbento kovotojais Kaukinės miške, Žiežmarių valsčiuje. Būryje buvo septyni partizanai: Voverė, Šarūnas, Narsutis ir kiti, davė ir ryšininkę – gal 20 metų mergaitę. Reikėjo Serbentui perduoti naują slaptažodį. Tyliai pasiekė Kaukinę. Atėjo Serbentas, gal 35 metų vyras, su dešimties kovotojų būriu.

Grįždami namo, gavo žinią, kad NKVD ir stribai keturiais vežimais į Kaišiadorių geležinkelio stotį veža pasmerktuosius į Sibirą. Sugulė, išstatė du kulkosvaidžius, paruošė automatą, du pusautomatius šautuvus. Prisileido visai arti, tik tada sukaleno kulkosvaidžiai. Vežimai – į griovį, kareivai at-

Bernardas Steponavičius-Milžinas

sišaudė. Nušautieji liko pakeles griovy, keli stribai pabėgo. Padėkojo žmonės ir grīžo atgal. Tik nežinia, kiek laiko jie džiaugėsi laisve savuose ūkiuose.

1945 metų pradžioje pradėjo vadovauti būriui, kuriame buvo 15 partizanų. Tik dviem iš jų – Milžinui ir Vaclovui Krišlavičiui-Vyteniui – pasisekė likti gyviems. Žuvo Vincas Steponavičius-Bebras, Jeronimas Kasperavičius-Pavaras, Motiejus Butkevičius-Narsutis, Zigmantas Žičius-Galiūnas, Antanas Žičius-Beržas, Antanas Petkevičius-Morka, Zigmantas Naudžiūnas-Jovaras, Jonas Vaina-Liepa iš Vilkiškių kaimo, Jurgis Grigaliūnas-Naras, Marijonas Baginskas-Ažuolas, Bronius Krilavičius-Obuolys. Jo būryje buvo vokietis Jakas, vėliau pasitraukęs į Vakarus.

Paskui keliai, nusėti dešimčių mirčių, ējo per miškus, laukus ir gojus. Krito ir daug bendražygų. Atėjo laikas baisiai „Erelio“ ir „Griežto“ išdavystei. Didžiosios Kovos apygardai ruoštasi suduoti skaudūsmūgius sunaikinti vadus. Tuo tikslu paskelbta, kad organizuojami kuriai užsienyje – išduoti asmens dokumentai, nurodyti slaptaždžiai ir konspiracinių butų.

1946 metų balandžio 13 dieną Žalio Velnio įsakymu Bernardas Steponavičius-Milžinas buvo paskirtas A rinktinės, kuriaivadovavo Petras Klimavičius-Uosis, štabo viršininku.

Deja, 1946 metų vidury apygardos kovotojų pasipriestinimas aplaužytas, vadovybėje – MGB agentai, partizanų būriai išssisklaidė, negausūs,

be ginklo ir važiuoti drąsiai, nes mašinoje bus savi žmonės.

I Strošiūnų miško pakraštį su savo būriu jis atėjo valanda anksčiau. Atsisveikino su draugais ir laukė. Atrodė, viskas gerai. Šaltukas dar spaudė žemę, tyluma. Tolumoje pasirodė mašinos šviesos. Privaziavo ir sustojo dengtas sunkvežimis, pagal susitarimą tris kartus „pasignalijo“. Bernardas dar kartą apsidaire: aplink ramu, tik pušys ošė. Prie mašinos pasitiko jaunas vyras ir liepė sėstis į dengtą kėbulą. Padavė pasą ir paklausė, ar neturi ginklo. Pamelavo neturės, nors kišenėje buvo pistoletas. Iliopė į kėbulą, rytui brékstant prisikišo dokumentą prie akių ir perskaitė: Stepaitis Vytautas, gimus Panevėžyje. Nuotrauka, antspaudai, tačiau sukaustė baimė, vidaus balsas liepė šokti iš mašinos ir bėgti, tačiau ji jau skuodė vieškeliu. Bėgo kilometrai, štai jau ir Vilniaus gatvelės, staigūs posūkių. Iš mašinos išlipo, kai tekėjo saulė. Nuvedė į daugiabučio namo trečią aukštą. Paskui ginkluotas išėjo į miestą, ilgai vaikščiojo, norėdamas išsitikinti, ar niekas neseika. I gyvenamąją vietą grīžo tik naktį. Deja, jo sargybiniai suprato, kad vyras švarko kišenėje turi ginklą. Jam pasiūlė ateityje į miestą ei ti be ginklo, nes turi patikimus dokumentus. Tačiau tai jau buvo MGB išduoti pasai su slapta atžyma, kad tai – „banditas“.

Praėjo kelios dienos, žinios apie „kelionę į užsienį“ vėlavos, todėl šeimininkas patarė kuriams laikui išsidarbinti. Ir darbą parinko – lėlių teatro sandėlininku. Patirkino, ar neturi ginklo, nuvedė į teatrą Arklių gatvėje. Surašius per davimo aktą, pasirodė du vyrai... Lauke stovėjo „Pobieda“. 1946 metų liepos 7-ąją Milžiną per visą miestą vežė į saugumą.

Bernardas Steponavičius buvo nuteistas 25 metams lajerių. Kalėjo Vorkutoje iki 1968 metų...

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Kaišiadorių partizanų koplytėlė

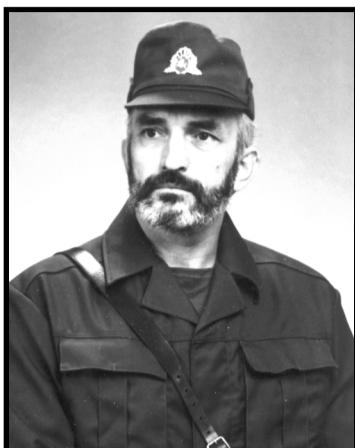
2015 m. balandžio 17 d.

Tremtinys

Nr. 15 (1133)

7

Pro memoria

Balandžio 3-iosios rytą po sunkios ligos mirė antisovietinės rezistencijos dalyvis, Kovo 11-osios Akto signataras, Seimo narys, kultūrologas, Garbės savanoris, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sajungos Kauno skyriaus Garbės narys Algirdas Vaclovas Patackas.

Algirdas Patackas gimė 1943 metų rugsėjo 28 dieną Trakuose mokytojuo šeimoje. Tėvai buvo ateitininkai, todėl vaikus auklėjo krikščioniškai. Tėvas buvo Lietuvos žemės ūkio akademijos dėstytojas, mama – mokytoja. Didelį poveikį jo asmenybės formavimuisi turėjo tėvo išsaugoti Vytauto Didžiojo universiteto leidiniai.

1960 metais Algirdas bėgė Kauno 14-ąją vidurinę mokyklą, 1966-aisiais – Kauno politechnikos institutą. Studijų metu dirbo Kauno radijo gamykloje. Jo pasipriešinimas sovietinei sistemai prasidėjo studijuojant Kauno politechnikos instituto Cheminės technologijos fakultete: A. Patackas, nors buvo verčiamas fakulteto prodekanu, nestojė į komjaunimo organizaciją, o įpusėjus studijas, 1964 metais mediumo šventės metu, jis slapta Lietuvos tautinės vėliaus spalvą dažais išdažė Cheminės technologijos fakulteto teritorijoje stovėjusį paminklą komjaunuoliams, o mazuto mišiniu ant jo nupiešė Gedimino stulpus. Kilo didžiulis triukšmas, paminklą plovė įvairiaiš chemikalais kelis mėnesius. Studijų metais jis susipažino su Kauno tarpu-kario inteligentais Juozu ir Viktorijos Brazauskų šeima iš Aukštųjų Šančių ir gydytoju Povilu Butkevičiumi, gyvenusių kaimynystėje, Žaliakalnyje. J. Brazauskas ir P. Butkevičius buvo politiniai kaliniai, dalyvavę pasipriešinime, sėdėję

Gyvenimas atiduotas Lietuvai

kalėjimuose su Levu Karsavinu, kitais žymiais žmonėmis. Šie žmonės, ypač P. Butkevičius, padarė didelę įtaką Algirdo pa-saulėžiūros formavimuisi.

1965–1966 metais jis buvo pirmųjų Lietuvos ir Baltijos šalių kultūrizmo čempionatų prizininkas. Baigęs institutą, 1966 metais dirbo Jonavos azotinių trąšų gamykloje. Nuo 1968 metų jis buvo LSSR Mokslo akademijos aspirantas, vėliau – jaunesnysis mokslinis bendradarbis, parašė devynis mokslinius straipsnius iš elektrochemijos. Būdamas aspirantas, A. Patackas išitraukė į žygeivių judėjimą, rinko tautosaką, partizanų dainas, pradėjo rašyti ir leisti antisovietinius leidinius.

1968 metais vedė, žmona Nijolė Patackienė taip pat buvo aspirantė, 1970 metais apsigynusi chemijos mokslų kandidato (dabar – daktaro) disertaciją. Susilaukė dviejų vaikų – sūnaus Algirdo ir dukters Eglės Marijos. I keliones po Lietuvą traukdavo visa Patackų šeima.

Prasidėjus politiniams persekiomiams, perėjo dirbtį į Lietuvos geologijos institutą inžinieriumi, iš ten KGB nurodymu pašalintas. A. Patackas buvo parengės disertaciją iš elektrochemijos, tačiau dėl KGB persekiomimo negalėjo jos apginti. 1982–1990 metais A. Patackas dirbo Kauno meiliacijos ekspluatavimo valdyboje darbininku remontininku. 1986–1987 metais jis be teismo buvo kalinamas KGB rūsiuose už pogrindžio leidinių „Pastogę“, „Lietuvos ateitis“, „ETHOS“ redagavimą ir leidimą. Jis buvo išduotas vieno KGB užverbuoto „bendražygio“.

1988–1990 metais buvo Sajūdžio iniciatyvinės grupės narys. Kūrė Sajūdžio grupes įvairose Kauno įstaigose, tarp jų ir Vytauto Didžiojo karo muziejuje, ant kurio bokšto 1988-ųjų spalio 9-ąją iškėlė tautinę vėliavą. Vėliau jis tapo Sajūdžio Kauno miesto tarybos nariu, Sajūdžio Seimų nariu. A. Patackas aktyviai dalyvavo atkuriant Vytauto Didžiojo universitetą, buvo VDU Atkuriamojo Senato narys ir dėstytojas. Atgimimo laikotarpiu Kauno politechnikos institute ir Vytauto Didžiojo universitete dėstė etiką, kultūros

filosofiją, baltų kultūrą. 1991 metų Sausio 16-ąją metu organizavo Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo pirminko V. Landsbergio apsaugą ir asmeniškai jį saugojo.

Algirdas Patackas sėkmingesnai tėsė politinę veiklą – buvo 1992–1996, 1996–2000 metų kadencijų Lietuvos Respublikos Seimo narys, priklausė Sajūdžio, vėliau – Krikščionių demokratų frakcijoms. 2000–2002 metais dirbo Krašto apsaugos sistemoje, dalyvavo specialiosiose Užsienio reikalų ministerijos bei Seimo misijose Čečėnijoje ir Gružijoje. 2002–2012 metais Kauno igulos karininkų ramovės viešųjų ryšių specialistas. 2011 metais išrinktas į Seimą „Drąsos kelio“ partijos sąrašu, 2014 metais, frakcijai iširus, priklausė mišriai Seimo narių grupei. Jis buvo Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto, Paspriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos narys. A. Patackas parašė devynias knygas apie baltų kultūrą, raše daug straipsnių aktualiomis Lietuvai temomis, reiksdamassavo tvirtus moralės ir tiesos principus.

A. Patackas apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino Riterio kryžiumi, tačiau atsisakė jį priimti, nes tą pačią dieną Vyčio Kryžiaus ordino medalis buvo įteiktas buvusiam KGB tardytojui, tardžiuišiam A. Patacką ir jo žmoną. Taip pat A. Patackas apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės medaliu, Garbės savanorio ženklu, Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medaliu „Tarnaukite Lietuvai“, jam suteiktas Garbės savanorio vardas.

2015 metų vasario 17 dieną Algirdas Patackas apdovanotas 2-ojo laipsnio Santakos Garbės ženklu už nuopelnus Kaunu, o Kovo 11-ąją – Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sajungos Kauno skyrius jam suiteikė Garbės nario vardą.

Bendražygijų atmintyje Algirdas išliks teisingas, principingas, drąsus ir tvirtas karys, aukoje save vardan Lietuvos.

**Lietuvos kariuomenės
kūrėjų savanorių
sajungos Kauno skyrius**

ILSĖKITES RAMYBĖJE

Petras Tamutis
1921–2015

Gimė Raseinių aps. Raseinių valsč. Girdvainių k. ūkininkų šeimoje. Išitraukė į pasipriešinimo prieš okupantą veiklą. 1945 m. buvo areštuotas ir sovietinio karo tribunolo nuteistas 10 m. kalėti ir 5 m. be pilietinių teisių. Kalėjo Komijos, Archangelsko, Krasnojarsko, Magadanu sričių lageriuose. Išėjės iš lagerio gyveno Magadanu srityje, vedė pa-našaus likimo lietuvaitei ir sulaukė dukters. Grįžės į Lietuvą apsigyveno Kauno r., Garliavoje.

Palaidotės Kauno r. Jonučių kapinėse.

Bendrija „Kolyma“

Skelbimai

Balandžio 21 d. (antradienį) 17 val. Kaišiadorių muziejuje (laikinosiose patalpose Gedimino g. 118, 3 aukštasis) įvyks atlaso „Šiaurės Rytų Lietuvos partizanų sritis“ pirmosios dalies pristatymas. Dalyvaus leidinio sudarytojos Edita Jankauskienė ir Rūta Trimonienė. Bus galima įsigyti pristatomą knygą.

Maloniai kviečiame dalyvauti.

Balandžio 25 d. (šeštadienį) 11.30 val. Jonavos krašto muziejaus Dailės skyriuje įvyks LPKTS Jonavos filialo ataskaitinė-rinkiminė konferencija.

10 val. Šv. Apaštalo Jokūbo bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už gyvuosius ir išėjusius Amžinybėn Laisvės kovo tojus, politinius kalinius ir tremtinius.

Maloniai kviečiame dalyvauti filialo narius. Galėsite sumokėti nario mokesčių, todėl pasiūmkite nario bilieta.

Gegužės 2 d. (šeštadienį) 15 val. Klaipėdos universiteto Jūrų technikos fakulteto aktų salėje (Bijūnų g. 17) pakartotinai skelbiamas Klaipėdos politinių kalinių ir tremtinų sajungos atskaitinis rinkiminis susirinkimas – konferencija.

Turėkite nario pažymėjimą. Galėsite sumokėti nario mokesčių, užsisakyti „Tremtinį“.

LPKTS knygynelyje (Laisvės al. 39, Kaune) jau galite įsigyti kompaktinę plokštelię su Jono Ohmano ir Vinco Srugino dokumentiniu filmu „Nematomas frontas“.

Atsiliepkite

Igarkos tremtinų brolija kviečia atsiliepti 1948–1949 metų Igarkoje mirusiu vaikų atmuosius, pažįstamus, aplinkos žmones, kurie galėtų pasidalinti prisiminimais, atkurti istorijai svarbias detales. Gegužės 22 dieną IX forte organizuojamo renginio „Sielų takas“ metu bus pagerbtas mirusiu vaikų atminimas. Informaciją galite teikti tel. (8 37) 345 255 arba el. paštu akrinickiene@yahoo.com.

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama:

bet kuriame „Lietuvos pašto“,

„Pay Post“ skyriuje,

per „Lietuvos pašto“ laiškininką,

paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400,

internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,36 euro (8,16 Lt),

3 mėn. – 7,09 euro (24,48 Lt).

Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 2230 egz.

Kaina
0,58 euro (2 litai)

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekcių atspindžiai“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O J O S
R È M I M O
F O N D A S

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

Redaktorė Jolita Navickienė. Redakcija: Dalia Maciukevičienė,
Vesta Milerienė. Maketavo Ignas Navickas

Įmonės kodas 3000 32645

Ats./sąsk. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309, Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214.
www.lpkts.lt, el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com, tremtinys@zebra.lt

Redakcija pasiliauka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

Lietvių, latvių ir estų draugystė

Prie paminklo žuvusiems partizanams. Iles giria, netoli Dobelės

Atkūrus nepriklausomybę atgijo tarpukariu gyvavusios visuomeninės organizacijos. Lietuvos laisvės kovos sajūdis (prezidiumo pirmininkas dim. plk. Jonas Čeponis) užmezgė draugystę su Latvijos ir Estijos legionieriais, kovojuisiais Rytų fronte su sovietais, ir draugystę su buvusiais partizanais.

Panėvėžio Vyčio apygardos vadados dim. kpt. Bronius Juospačius ir bendražygiai nuo nepriklausomybės atkūrimo dažnai pakvieti lankomės Latvijoje ir Estijoje, dalyvaujame minėjime – tai Ilesgiria. Šiam miške netoli Dobelės 1944 metais Latvijos ir Lietuvos partizanai išsirengė didžiuli, erdvų bunkerį. Šiame bunkeryje laisvai tilpdavo apie 30 partizanų, tarp jų – septyni lietuviai. 1949 metų kovo 17 dieną bunkeris apsupatas sovietų kariuomenės. Vyko aršios kautynės. Gyvilių tik keturi partizanai.

Jos kariškiai, partizanai. Kampus juosia dvielė metrų aukščio marmurinės plokštės. Jose iškalta žuvusių vardai, pavardės, giminimo ir žūties datos. Iš viso 43 tūkstančiai pavardžiu.

Kita žymi Latvijos vietovė, kur kasmet kovo 17-ąją dalyvaujame minėjime – tai Ilesgiria. Šiam miške netoli Dobelės 1944 metais Latvijos ir Lietuvos partizanai išsirengė didžiuli, erdvų bunkerį. Šiame bunkeryje laisvai tilpdavo apie 30 partizanų, tarp jų – septyni lietuviai. 1949 metų kovo 17 dieną bunkeris apsupatas sovietų kariuomenės. Vyko aršios kautynės. Gyvilių tik keturi partizanai.

Šiuo metu bunkeris restauruotas ir prie jo kasmet kovo 17-ąją dalyvaujame minėjime. Cia susirenka daugybė žmonių, vyriausybės, krašto apsaugos vadai. Vyksta išpudingi meno kolektyvų pasiodymai.

Mes bičiuliai latvius, estus kasmet kviečiame į pas mus vykstančius renginius: į Minaičių Radviliškio rajone, kur 1949 metų vasario 1–16 dienomis visų partizanų apygardų vadai paruošė būsimos nepriklausomos Lietuvos Deklaraciją; pirmą rugpjūčio savaitgalį į Ariogalą, kur vyksta išpudingas saskrydis „Su Lietuva širdy“; į Siluvos atlaidus.

Ši mūsų draugystė tėsis tol, kol mes gyvuosime.

Petras GLINSKIS

Kariškių kapinėse – paminklas Motina Latvija. Kuršė, 2001 m.

Vaikystės nuotykius prisiminus

Pirmasis lėktuvas, nukritęs Kumpikuose

Tai buvo 1943-ieji. Liepa. Karšta buvo vasara. Saulė tiesiog degino. Mes, kaimo vaka, deginančios saulės nebijo-davome, tiesiog pusplikiai dūkdavome po kiemą, o kai karvės, neatsigindamos bim-balų nusitraukdavo ir paržvan-gédavo su grandinėmis į tvar-tus, mes joms atidarydavome duris. Kai vakarop kaitra mažėdavo, karves padėdavome išginti į ganyklas.

Daug tokių karštų dienų pasitaikė tą vasarą. Besikars-tydamis ant šviežiai išpjautų len-tų, dailiai sukrautų trikampiu, išgirdome lėktuvo motoro gau-desį ir pamatėme jį skrendantį. Kažkas prie žemai skren-dančio lėktuvo uodegos plakėsi lyg raudona vėliava. Mes su-šukome: „Grįžta rusai!“ Tik gerai išižiūrėjė, ant lėktuvo šonų pamatėme vokiškus ženk-lus. Lėktuvas apsuko kelis ratus ir greitai pradėjo artėti prie žemės. Dvimotoriogarsus išgir-do ir moterys troboje. Neilgai tie motorai riaumojo. Už krū-mokšnių netoli miško nebeliko jokio garso. Lėktuvo link bėgo vyrai, moterys, iš paskos – ir vaikai. Ir mes greitai nušokinė-jome nuo lentų stirtos ir prisijungėme prie bėgančiųj. Klausinė-jome, kas atsitiko, kur taip sku-ba? Ilgšis Julius atsiliepė: „Ar dar nežinote, kad nukritovokiečių lėktuvas? Bégame gesinti. Jis degdamas nukrito“.

Greitai atsidūrėme prie lėktuvo. Keletas vyru kastuavis pylė žemės ant liepsnų ir gais-rą greitai užgesino. Lėktuvas buvo smarkiai aplūžęs, prope-leriai suskilę. Aplink lėktuvą baltavo popierelių lyg šviežiai prisnigta. Moterys popierelių skiautes rinko į skreitus (pri-juostes) ir šnekėjo, kad tai pro-klamacijos (atsišaukimai).

Penki lėktuvo įgulos nariai išliko sveiki. Tik vienas šluba-vos, iš susirinkusių būrio vie-nas gerai mokėjo vokiečių kal-bą. Jis vokiečių lakūnus užkal-bino, sie noriai atsakinėjo. Tik vienas, matyt, vyresnis, pa-klausė, ar néra arti sovietų par-tizanų. Sužinoję, kad jų čia nebuvo ir dabar néra, lakūnai pralinksmėjo. Pasidarė dar šnekesni: „Buvome gavę iša-kymą nuvežti į Baltarusijos te-ritorią proklamacijas ir nespė-jome. Prie Lietuvos sienos ties Barstyčiais įsitvirtinus sovie-tų priėsiėlktuvinė gynyba mūsų dvimotorių pašovė. Užsidegė benzino bakas. Ir mums daugiau nebuvo ką veikti. Teko lėktuvą pasukiti atgal. Norėjo-me spėti nutūpti Palangos ae-rodrome. Tik bijodami, kad nesprogtu benzino bakas, nu-

tarėme lėktuvą nutupdyti bet kur. Liepsna vis didėjo. Pri-skridome arčiau miško, kad galėtume pasislėpti, jeimus aptiktų sovietai. Bet jų, mūsų lai-me, čia dar nėra. Mes – Italai. Tik tarnaujame naciams. Taip jau sutarę Hitleris ir mūsų tau-tos vadas Musolinis“.

Kai lėktuvas buvo užgesintas, žmonės rinko proklamacijas ir kišo į kišenes. Norėjo ži-noti, kas parašyta. Mums, ber-niukams, rūpėjo prisirinkti kuo daugiau įvairių smulkų lėktuvo detalių.

Tik po kokios valandos pa-matėme, kad nuo Grūšlaukės pusės atvažiuoja trys blizgan-čios lengvosios mašinos, iš pa-skos – pilnas sunkvežimis au-tomatais ginkluotų nacių karei-vių. Viena lengvoji sustojo prie pat lėktuvo. Žmonės pasitraukė į šonus. Iš automobilio išli-po keturi kariškiai. Su kryžiais ir įvairiaisiais ženklais ant krūti-nių. Jie žmonių nuo lėktuvo nevarė ir nieko nesakė. Tik su lakūnais pasišnekėjo. Juos vi-sus penkis sulaipino į lengva-sias mašinas ir nuvažiavo. Sunkvežimis su kareiviais pa-siliko. Kareiviai tuo ēmėsi ar-dytų lėktuvą. Prie pat miško pa-sistatė didelę palapinę, joje ap-sigyveno. Jie čia išbuvo iki pat rudens, kol išvežė paskutines lėktuvo detales. Kareiviai va-karaus eidavo į kaimą. Pirkia-kiaušinius, sviestą, sūrius. Šiaip maisto pristatydavo iš dalinio. Mūsų kaimo žmonės su-vokiečiais sugyveno draugiškai. Vaikus jie vaišindavo šo-koladu. Prie lėktuvo vaikų su-sirinkdavo būriai – vokiečiai leisdavo palandžioti po vidų. Tai buvo didžiulis džiaugsmas.

Antras lėktuvas, nukritęs Kumpikuose

Antras lėktuvas nutūpimas mūsų Kumpikų kaime buvo kur kas įdomesnis, nors žiauresnis.

Vaikai – kaip vaikai, visada žaisdavo lauke. Buvo rudo. Pas kaimyną dėdė Praną buvo užveistas didelis sodas. Rau-donavo skanūs obuoliai. Dėdė Pranas buvo dosnus ir nepik-tas, obuolių mums leisdavo pasirinkti, kiek tik norime. Prie daržinės galio augo skaniausius obuolius brandinant obelis. Prie jos buvo užsodinta daug alyvų. Dėdė Pranas su brizgi-lais rankose ruošesi eiti parsi-vesti arklių. Žadėjo iš daržinės vežti bulves į rūsi.

Tik staiga pamatėme – visai žemai, sulig medžių viršūnėmis, pradėjo kaukti lėktuvų motorai. Jie buvo keturi. Vie-nas skrido žemai, kiti trys – kiek aukščiau. Skridę žemai buvo su žvaigždėmis, viršuje visi trys buvo su nacių ženklais.

Iš vokiečių lėktuvų pradėjo kalenti kulkosvaidžiai. Kulkos tik švlpė. Pradėjo skabuti aly-vu šakas bei lapus. Mes tik žiopsome ir nė krust. Staiga prie mūsų pribėgo dėdė Pranas ir ēmė šaukti: „Marš į trobą! Norite būti negyvi?!“ Tik kai dėdė Pranas vienam kitam užmetė su brizgilais per nugaras, sulindome į trobą.

Tą pačią dieną sužinojome, kad prie Smeltės kaimo galio į pušyną nukrito lėktuvas ir su-dužo į šipilius, žuvo sovietų la-kūnas. Kas gi pirmi suspēs nu-bėgti į įvykio vietą, jei ne kai-mo žmonės. Gabūs meistrai Puidokai iš Leliūnų kaimo at-važiavo net su arkliais. Atsi-skyrus lėktuvu variklį išsiritino į vežimą ir išsivežė. Kai prisi-statė vokiečiai, berado tik lau-žo krūvą ir faneros gabalus, iš-sibarsčiusius po mišką. Prie lėktuvo nuolaužu stovėjo kele-tas kaimiečių. Akis išplėtę tik stebėjos, kaip nacių kareiviai atsargiai rankojo sudraskyto lakūno kūno dalis ir neše į krū-velę. Po to sukalė iš kartelių mažą kryželį ir iðdūrė prie lakūno palaikų į žemę. Žmonių paprašė, kad lakūno palaikus už-kastu, o patys lėktuvu sudužimo vietą dar saugojo keletą parų.

Du kaimo vyrai – malūni-ninkas Kazys Žylė iš Grūšlaukės ir kalvis Pranas Knieža iš Kumpikų kaimo – nutarė va-karop nueiti į lėktuvu nukritimo vietą. Abu buvo drąsūs ir stiprūs vyrai. Galvojo, kad vokiečių jau nebebus. Manė su-rasią kokių naudingų detalių. Vokiečiai, pastebėjė, kad kaž-kas létai slenka, pamanė, kad tai sovietų partizanai ir palei-do ilgas automatų serijas. Šie du „drąsūs“ vyrai persigando ir pasileido, kiek kojos neša. Kai pasiekė namus, jau buvo gerokai prašvitę.

Numuštasis lėktuvas buvo sovietų žvalgybinis naikintuvas. Apie tą lėktuvą žmonės prikūrė visokių anekdotų, bet liežuvių jiems neužriši. Vieni sakė, kad sovietų lėktuvas padirbtas vien iš faneros lapų, tik variklis – iš metalo, todėl ir su-biro į šipilius. Kiti šnekėjo, kad prie lėktuvo atėjės Grūšlaukės klebonas Andriuška (vardo neprisimenu) atrado lakūno dokumentus ir pažino, kad tai jo draugas, treti dar pui-kiau „primaliavojo“.

Taigi per Antrajį pasauli karą ant Kumpikų kaimo žemelės buvo nutūpę du lėktuvai. Vienas nacių, antras – sovietų.

Žmonės to nepamiršta. Dabar jau mes pagyvenę, tačiau apie krašto įvykius mūsų vaikai sužino iš pasakojimų, nes istorijos pamiršti nevalia. **Juozas BAUŽYS**